

Ár 2014, fimmtudaginn 9. október, er á dómþingi Héraðsdóms Reykjaness, sem háð er að Fjarðargötu 9, Hafnarfirði, kveðinn upp í málinu nr. S-9/2014:

Ákærvaldið

(Karl Ingi Vilbergsson ftr.)

gegn

Tinnu Þorvaldsdóttur Önnudóttur

(Ragnheiður Elfa Þorsteinsdóttir hdl.)

svohljóðandi

dómur :

Mál þetta, sem þingfest var 28. janúar 2014 og dómtekið 12. september sl., var höfðað með ákæru útgefinni af lögreglustjóranum á höfuðborgarsvæðinu, dagsettri 21. desember 2013, á hendur Tinnu Þorvaldsdóttur Önnudóttur, kt. 000000-0000, Reynimel 57, Reykjavík, fyrir brot gegn lögreglulögum, með því að hafa mánudaginn 21. október 2013, um kl. 13:20, í Garðahrauni í Garðabæ, neitað að hlýða ítrekuðum fyrir mælum lögreglu um að flytja sig um set, en ákærða var stödd á vinnusvæði, þar sem unnið var að lagningu nýs Álfanesvegur, rétt norðnorðvestan við Garðastekk. Telst brotið varða við 19. gr., sbr. 41. gr., lögreglulaga nr. 90/1996. Þess er krafist að ákærða verði dæmd til refsingar og til greiðslu alls sakarkostnaðar.

Ákærða mætti við þingfestingu málsins þann 28. janúar sl. og neitaði sök. Skilaði ákærða greinargerð þann 24. febrúar sl. og krafðist þá þess að málinu yrði vísað frá dómi en til vara sýknu. Þá krafðist ákærða þess að sækjandi málsins, Karl Ingi Vilbergsson aðstoðarsaksóknari, viki sæti í málinu með vísan til 26. gr., sbr. 6. gr., laga nr. 88/2008, en ákærða hygðist leiða sækjanda sem vitni í væntanlegri aðalmeðferð málsins. Fór málflutningur um þessa kröfu ákærðu fram, í máli nr. S-2/2014 sem er nákvæmlega eins og þetta mál, þann 24. mars sl. og var kröfum ákærða í því máli hafnað. Var sú niðurstaða staðfest í dómi Hæstaréttar Íslands í málinu nr. 254/2014 þann 8. maí sl. Ákærða óskaði í framhaldi eftir fresti til að leggja fram frekari gögn, sem hún gerði í þinghaldi 5. júní sl. Fór aðalmeðferð fram þann 11. og 12. september sl. og var málið dómtekið að málflutningi loknum.

Málsatvik.

Óumdeilt er að unnið var um þessar mundir í Garðahrauni, eða Gálghahrauni eins og það er nefnt, í Garðabæ við lagningu nýs vegar til Álftaness. Hefur sú vegalagning sætt mótmælum og einstaklingar mótmælt henni með því að mæta á vinnusvæði Vegagerðarinnar og reynt að tefja eða stöðva vegalagninguna. Undir rekstri málsins lýstu ákærðu öll, í málum S-1/2014 til og með S-9/2014, að þau hafi verið í Gálghahrauni umrætt sinn í mótmælaskyni og hafi mótmælin verið friðsamleg en það sé stjórnarskrárbundinn réttur hvers manns að tjá sig opinberlega og halda uppi friðsamlegum mótmælum. Enginn ágreiningur er um það að þátttaka ákærðu í ofangreindum mótmælum hafi verið á friðsamlegum nótum. Þá er ekki ágreiningur um það að umræddan dag hafi Vegagerðin hafið ruðning í Gálghahrauni fyrir nýju vegastæði. Samkvæmt því sem næst verður komist hafi lögreglu verið gert viðvart deginum áður eða samdægurs um að hætta væri á að mótmælin, sem voru daglega í Gálghahrauni, myndu hugsanlega tefja eða koma í veg fyrir framkvæmdir. Hafi lögreglan því verið með viðbúnað og komið á svæðið umræddan morgun.

Þá liggur fyrir að eftir að verktakar hófu vinnu þá hafi merkingar utan um fyrirhugað vinnusvæði, eftir framgangi verksins, verið færðar til þannig að ljóst væri hvar vinnuvélar færu um. Við þá framkvæmd hafi mótmælendur verið komnir inn fyrir merkt vinnusvæði og á svæði þar sem jarðvinna færi fram.

Þá er ekki um það deilt að lögreglan hafi gefið fyrirmæli í gjallarhorn um að mótmælendum væri gert að rýma vinnusvæðið. Sumir gerðu það en aðrir ekki. Þá er það sammerkt með öllum málunum að öll ákærðu höfðu verið handtekin fyrr um morguninn fyrir að óhlýðnast fyrirmælum lögreglunnar. Ágreiningur er um hvort lögreglan hafi gefið hverjum og einum ákærðu fyrirmæli og viðvörðun um handtöku ef þau hlýddu ekki þessum fyrirmælum og þá hvort þau hafi verið innan eða utan merktis vinnusvæðis.

Í upplýsingaskýrslu lögreglu um atvikið segir að lögreglan hafi verið að sinna lokunum á vettvangi og búið hafi verið að tilkynna fólki að halda sig fyrir utan vinnusvæði sem búið var að girða af með keilum og strengja band á milli. Ítrekað hafi verið búið að gefa fólki fyrirmæli um að yfirgefa vinnusvæðið og virða lokanir og fyrirmæli lögreglu. Þegar jarðýta hafi verið að vinna hafi lögreglan séð hvar tvær konur hlupu inn á vinnusvæðið og í áttina að jarðýtunni. Hafi lögreglan farið ásamt fleiri lögreglumönnum að þeim og þær verið handteknar fyrir að hlýða ekki fyrirmælum um að fara ekki inn á vinnusvæðið. Var ákærða handtekin og færð á lögreglustöð.

Í yfirheyrslu hjá lögreglu kvaðst ákærða ekki hafa talið sig vera að brjóta lög og ekki hafa verið inni á lokuðu vinnusvæði. Ákærða hafi fengið skýr fyrirmæli frá lögreglunni um að yfirgefa svæðið en hún kvaðst hafa setið áfram þar sem hún hafi verið þreytt.

Þá liggur fyrir að ákærða hafði verið handtekin fyrr um morguninn fyrir sömu háttsemi og þurfti þá að bera hana út af svæðinu.

Skýrslur fyrir dómi.

Ákærða gaf skýrslu fyrir dómnum og kvaðst hafa fengið „svona“ fyrirmæli yfir hópinn um að yfirgefa merkt vinnusvæði en hún kvað þau fyrirmæli ekki hafa átt við sig. Ákærða kvaðst hafa sest niður nokkuð langt fyrir framan jarðýtuna sem var þarna en alls ekki inni á merktu svæði. Þess vegna hafi hún verið þar í fullum rétti. Jarðýtan hafi stefnt að þeim en nokkuð langt frá. Aðspurð um það hvort hún muni til þess að lögreglan hafi beðið hana um að standa upp og fara kvaðst ákærða kannast við það. Aðspurð hvort hún hafi gert það kvaðst ákærða hafa verið þarna í fullum rétti og ekki ætla að tjá sig neitt frekar um það. Síðar í skýrslunni kvaðst ákærða ekki kannast við það að hafa persónulega fengið slík fyrirmæli og ekki muna eftir því núna eins og hún kvaðst hafa sagt í skýrslutöku hjá lögreglunni. Þá kvað ákærða fjóra lögreglumenn hafa borið sig af vettvangi á börum þar sem henni hafi verið ofboðið og hún ekki getað gengið.

Vitnið A lögreglumaður kom fyrir dómnum og kvaðst hafa komið að handtöku ákærðu, bæði fyrir og eftir hádegi. Kvaðst vitnið persónulega hafa beðið ákærðu um að yfirgefa vinnusvæðið, sem hún hafi ekki hlýtt.

Vitnið B lögreglumaður kom fyrir dómnum og kvaðst ekki muna sérstaklega vel eftir handtökunni sjálfri. Kannaðist vitnið við að ákærða hafi fengið fyrirmæli um að yfirgefa vinnusvæðið, sem hún hafi ekki hlýtt. Fyrst hafi verið gefin almenn fyrirmæli í gegnum gjallarhorn um að yfirgefa vettvang og þeir sem ekki hlýddu yrðu handteknir. Þau, sem ekki hlýddu, hafi fengið fyrirmæli hvert og eitt um að yfirgefa svæðið en að öðrum kosti yrði viðkomandi handtekinn. Vinnusvæðið hafi verið vel afmarkað.

Vitnið C, lögreglumaður og stjórnandi á vettvangi, kom fyrir dómnum og kvaðst hafa verið stjórnandi aðgerða á vettvangi. Kvaðst vitnið aðspurt ekki muna hversu lengi undirbúningur aðgerða hafi staðið en lögregla hefði margoft verið búin að fara á svæðið vegna mótmæla á fyrri stigum. Aðspurt um sektargerðir frá föstudeginum 18. september 2013 kvaðst vitnið ekki geta svarað fyrir um tilkomu sektargerða í málinu. Aðspurt um það hvort búið hafi verið að ákveða fyrirfram hvaða einstaklinga ætti að handtaka á mánudeginum, kvað vitnið það alls ekki vera rétt. Vitnið hafi ekkert vitað um það á föstudeginum hvað myndi gerast á mánudeginum en vitnið hafi fengið fyrirmæli á mánudagsmorgninum um að fara á vettvang vegna mótmælanna. Þá hafi enginn vitað um það hvernig verkefni lögreglunnar yrði eða myndi þróast. Vitnið kvað lögregluna hafa margítrekað reynt að fá fólkið til að fara af vettvangi en það ekki gengið eftir. Þegar ákærðu hafi verið handtekin, höfðu þau öll áður verið handtekin fyrir um morguninn og færð af svæðinu, svo að lögreglan hafi verið búin að reyna vægari úrræði áður en til handtöku kom. Þau sem hafi verið handtekin hafi öll verið innan vinnusvæðis en hins vegar skipti það yfirleitt ekki máli hvort fólk sé innan afmarkaðs svæðis eða ekki sé á annað borð nauðsynlegt að beita 19. gr. lögreglulaga. Kvað vitnið að í þessu tilviki hafi öllum verið gefin almenn fyrirmæli um að yfirgefa vinnusvæðið. Þeir sem ekki hafi hlýtt þeim fyrirmælum hafi fengið í framhaldi skýr fyrirmæli frá lögreglu um að yfirgefa svæðið og hafi því ekki verið hlýtt hafi fólk verið handtekið og flutt af svæðinu.

Vitnið D kom fyrir dómnum og kvaðst hafa heyrt þegar lögregla beindi þeim fyrirmælum til mótmælenda að yfirgefa vinnusvæðið. Vinnusvæðið hafi eingöngu verið markað með keilum og böndum og hafi svæðið sífellt verið á hreyfingu og

vegslóði verið afmarkaður fyrir vinnuvélarnar. Taldi vitnið að bæði mótmælendum og lögreglu hafi stundum stafað hætta af vinnuvélum innan svæðisins.

Vitnið E kom fyrir dóminn og kvaðst hafa orðið vitni að mörgum handtökum umrætt sinn. Kvaðst vitnið einnig hafa tekið mikið af ljósmyndum og þær því hjálpað sér að muna atvik. Vitnið kvað mótmælendur hafa fært sig til og síðar hafi bönd verið sett utan um þá. Þegar kom að handtökum hafi fólk lagst niður á jörðina. Lögreglan hafi kallað að mótmælendur ættu að færa sig en þeir sagst ekki vera innan merkts svæðið. Lögreglan hafi neitað því „og auðvitað hafi þetta verið merkt svæði þar sem lögreglan hafi verið búin að merkja utan um þau áður en þau voru handtekin“. Lögreglan hafi sífellt verið að kalla til mótmælenda að yfirgefa svæðið og vísað til 19. gr. lögreglulaga. Vitnið kvaðst örugglega hafa verið vitni að handtöku ákærðu en kvaðst ekki geta lýst því á annan hátt en að ákærða hafi verið með rauða skotthúfu. Ákærða hafi verið fyrir innan borða og verið í þeim hópi sem fyrst lagðist niður. Vitnið kvað vinnuvélar hafa stundum keyrt ansi nærri fólkinu. Vitnið kvaðst ekki hafa heyrt orðaskipti á milli ákærðu og lögreglu þar sem vitnið hafi verið utan merkts svæðis.

Önnur sönnunargögn.

Upplýsingaskýrsla lögreglu liggur fyrir í málinu og er hún rakin í kaflanum „málsatvik“. Var ákærða þá borin út af vinnusvæði, sem búið var að loka af og ákærða neitaði að yfirgefa, handtekin og flutt á lögreglustöð.

Ákærða lagði fram fjölda ljósmynda sem teknar voru umræddan dag en eru þó ótímasettar. Þá lagði ákærða einnig fram myndband, sem sett hafði verið saman um mótmælin í Gálgahrauni og handtökur og úr fréttatíma RÚV. Að auki lagði ákærða fram útskrift úr fésbókarsíðu F og athugasemdir við fésbókarsíðu lögreglunnar á höfuðborgarsvæðinu.

Forsendur og niðurstöður.

Ekki er ágreiningur um að ákærða, ásamt fleira fólki, var í Gálgahrauni umrætt sinn í þeim tilgangi að mótmæla væntanlegri vegagerð í gegnum hraunið.

Samkvæmt 1. mgr. 73. gr. stjórnarskrár Lýðveldisins Íslands nr. 33/1944 eru allir frjálsir skoðana sinna og sannfæringar og skv. 2. mgr. á hver maður rétt á að láta í ljós hugsanir sínar, en ábyrgjast verður hann þær fyrir dómi. Þetta segir að tjáningarfrelsið er takmarkað þannig að það gengur ekki lengra en önnur stjórnarskrárvarin réttindi manna, t.d. varðandi eignarétt og almannaheill. Í máli þessu höfðu þar til bær stjórnvöld tekið ákvörðun um að leggja veg um Gálgahraun og ekki liggur annað fyrir í málinu en að þau hafi haft þar til bær réttindi og heimildir til að leggja umþrættan veg. Þá liggur fyrir að lögregla eða framkvæmdaraðili Vegagerðarinnar færði til merkingar, sem voru keilur og borðar, eftir því sem verkið vannst. Þýddi það að færa þurfti merkingar til sem afmörkuðu fyrirhugað vinnusvæði. Við það hafi einhver hluti mótmælenda lent innan merkinga á væntanlegu vinnusvæði. Af myndbandi því, sem ákærða lagði sjálf fram, má sjá og heyra lögreglu ítrekað í gegnum gjallarhorn biðja mótmælendur að fara út af vinnusvæðinu. Hefur það ekki farið fram hjá neinum þeirra sem voru í næsta nágrenni lögreglu.

Ákærða krefst sýknu í máli þessu og kveðst ekki hafa óhlýðnast fyrir mælum lögreglu. Í málinu liggur fyrir fjöldi ljósmynda sem ákærða lagði fram. Eru þær teknar af fréttaveitum og af einstaklingum sem ekki liggur fyrir hverjir eru. Verður að taka ljósmyndum þessum með fyrirvara um sönnunargildi þeirra, en ekki er ljóst af þeim hvenær dags eða í hvaða tilgangi þær voru teknar en fyrir liggur að ákærða var handtekin bæði fyrir og eftir hádegi þennan sama dag.

Málsvörn ákærðu byggist á því að aðgerðir lögreglu hafi stangast á við stjórnarskrá Íslands og Mannréttindasáttmála Evrópu. Vísar ákærða í 73. og 74. gr. stjórnarskrár Íslands nr. 33/1944 og 10. og 11. gr. Mannréttindasáttmálans. Hafi aðgerðir lögreglu haft það eina markmið að koma í veg fyrir friðsamleg mótmæli ákærðu og annarra sem þar hafi verið staddir. Þá hafi aðgerðir lögreglu haft annarlegan tilgang sem hafi verið sá að fá fólk til að gerast brotlegt við lög og í þeim tilgangi að geta brotið mótmælin á bak aftur. Í því skyni hafi lögregla stækkað afmarkað svæði jafnóðum og búið var að vísa fólki út fyrir fyrra svæði. Í kjölfarið hafi lögregla gripið til alvarlegra aðgerða sem hafi verið handtökur og frelsissviptingar og í mörgum tilfellum vistun í fangaklefa.

Ákærða byggir á því að hún hafi átt stjórnarskrárbundinn rétt til að mótmæla, svo framarlega sem það væri gert á friðsaman hátt. Engu ofbeldi hafi verið beitt í umrætt sinn og þá hafi hún ekki veitt neinn mótlþróa þegar lögreglan handtók hana. Þá taldi ákærða þá hagsmuni sína og réttindi til að halda uppi lögmætum mótmælum meiri en þá hagsmuni Vegagerðarinnar að eyðileggja Gálgahraun. Þá hafi skilyrði 19. gr. lögreglulaga ekki verið uppfyllt, enda hafi ákærða mátt vera þarna þar sem um lögmætan tilgang var að ræða og hún hafi verið utan merktis svæðis og að auki hafi hún ekki verið ógnandi né hafi verið um uppþot að ræða.

Af myndskaiði sem ákærða lagði fram má sjá að nokkrir mótmælendur leggjast flötum beinum á jörðina rétt fyrir framan tönn jarðýtunnar og hlusta á lögreglumann vísa þeim burt af svæðinu en þau mótmæla. Engar tímasetningar eru á myndbandinu svo að ekki er ljóst hvort um var að ræða mótmæli fyrir eða eftir hádegi. Hins vegar sjást vel afmarkanir svæðisins með keilum og borðum, sem átti ekki að dyljast neinum sem horfði yfir athafnasvæðið. Þá heyrir einnig á myndskaiðinu að lögregla hvetur fólk ítrekað í gjallarhorni til að fara út fyrir vinnusvæðið.

Ákærðu Tinnu er gefið að sök að hafa ekki hlýtt fyrir mælum lögreglu í umrætt sinn en hún kvaðst fyrir dóminum ekki muna eftir því að henni hafi verið gefin nein sérstök fyrir mæli, það hafi verið „svona fyrir mæli“ yfir hópinn sem ekki hafi átt sérstaklega við hana. Ákærða kannaðist þó við að lögreglan hafi beðið sig um að standa upp og fara. Við skýrslutöku hjá lögreglu kvaðst ákærða hafa fengið skýr fyrir mæli um að yfirgefa vinnusvæðið en hún ekki talið sig vera innan merktis svæðis.

Vitnin C og D staðfestu báðir fyrir dóminum að ákærðu hafi verið gefin skýr fyrir mæli um að yfirgefa svæðið áður en til handtöku kom. Þá staðfestu vitnin A og B lögreglumenn að ákærða hafi fengið bein fyrir mæli frá þeim um að yfirgefa vinnusvæðið, sem hún hafi ekki hlýtt áður en hún var handtekin og hafi lögreglan þurft að bera hana út af svæðinu í framhaldi.

Í ákærinni er ákært fyrir að hlýða ekki fyrirmælum lögreglu og brotið talið varða við 19. gr., sbr. 41. gr., lögreglulaga. Margar lærðar greinar hafa verið skrifaðar um rétt einstaklinga til skoðana- og tjáningarfrelsis og er sá réttur bundinn í 73. gr. stjórnarskrár Íslands nr. 33 frá 1944 en þar segir í 1. mgr.: „Allir eru frjálssir skoðana sinna og sannfæringar.“ Í 2. mgr. segir að hver maður eigi rétt á að láta í ljós hugsanir sínar, en ábyrgjast verði hann þær fyrir dómi. Ritskoðun og aðrar sambærilegar tálmanir á tjáningarfrelsi megi aldrei í lög leiða. Í 3. mgr. segir að tjáningarfrelsi megi aðeins setja skorður með lögum í þágu allsherjarreglu eða öryggis ríkisins, til verndar heilsu eða siðgæði manna eða vegna réttinda eða mannröðs annarra, enda teljist þær nauðsynlegar og samrýmist lýðræðishefðum.

Samkvæmt 15. gr. lögreglulaga nr. 90/1996 er lögreglu heimilt að hafa afskipti af borgurunum í því skyni að halda uppi almannafriði og allsherjarreglu, til að gæta öryggis einstaklinga og almennings eða til að afstýra brotum eða stöðva þau. Í þessu skyni er lögreglu m.a. heimilt að vísa fólki á brott eða fjarlægja það og fara inn á svæði í einkaeign og fyrirskipa brottflutning fólks af þeim. Í 19. gr. er síðan að finna almennt ákvæði sem kveður á um skyldu borgaranna til að hlýða fyrirmælum lögreglunnar. Það er meginregla íslenskrar stjórnskipunar að enginn geti komið sér hjá því að hlýða yfirvaldsboði í bráð þótt hann vefengi heimildir stjórnvalda, sbr. 60. gr. stjórnarskrárinnar. Þótt ákærða teldi sig hafa ástæðu til að draga í efa að heimilt væri að ganga svo langt sem raun ber vitni við vegaframkvæmdir, veitti það ekki rétt til að hindra framkvæmdir hennar á þann hátt, sem ákærða gerði. Í máli þessu liggur fyrir að ákærða hlýddi ekki augljósum fyrirmælum lögreglu um að fara út af vinnusvæðinu og láta af aðgerðum sínum að því marki sem hún gekk á rétt annarra til að halda áfram lögmætum framkvæmdum og voru aðgerðir lögreglu því nauðsynlegar í umrætt sinn og samrýmast heimildum 3. mgr. 73. gr. stjórnarskrárinnar.

Ákærðu átti að vera fullljóst að hún var að fara gegn fyrirmælum lögreglu, enda hafði hún verið handtekin fyrr um morguninn vegna sömu háttsemi. Þá er með framburði vitnanna A og B, C og D færð fram lögfull sönnun þess að ákærða hafi í fyrstu fengið almenn fyrirmæli frá lögreglu um að færa sig af vinnusvæði og síðar beint frá lögreglumönnum en hún ekki hlýtt því. Styðst sá framburður við framburð ákærðu fyrir lögreglu þann sama dag.

Telur dómurinn engu máli skipta hvort merkingar hafi verið komnar áður eða eftir að ákærða lagðist niður á svæðið, þar sem henni mátti vera fullljóst að þegar lögreglan bað hana að fara af svæðinu var ákærða þá þegar innan merkinga um vinnusvæði.

Þá breytir engu þótt ákærða hafi ekki neitað að yfirgefa svæðið, heldur felast í þeirri háttsemi einni að standa ekki upp og yfirgefa svæðið þegar henni var fyrirskipað það, með þeim afleiðingum að lögregla þurfti að bera ákærðu út af svæðinu, mótmæli við fyrirmælum lögreglu. Að auki hafði ákærða verið handtekin og borin út af svæðinu fyrr um morguninn og mátti því vera fullljóst í hverju aðgerðir lögreglu fólust.

Telur dómurinn ákærvaldið hafa fært fram lögfulla sönnun þess að ákærða hafi gerst brotleg eins og greinir í ákæru og verður henni gerð refsing fyrir. Er háttsemin réttilega heimfærð til refsíákvæða í ákæru.

Ákærðu hefur ekki verið gerð refsing áður. Þrátt fyrir að ákærða hafi verið í friðsamlegum mótmælum í Gálgahrauni umrætt sinn, þá verður sá tilgangur ekki metinn henni til refsilækkunar í máli þessu þar sem mótmæli ákærðu gengu lengra en stjórnarskrárvarinn réttur hennar var. Er þeirri málsástæðu ákærðu hafnað.

Er refsing ákærðu ákveðin 100.000 krónur í sekt til ríkissjóðs, sem ákærðu ber að greiða innan fjögurra vikna frá uppkvaðningu dóms þessa en sæta ella fangelsi í átta daga. Ákærða greiði allan sakarkostnað, sem eru málflutningslaun skipaðs verjanda hennar, Ragnheiðar E. Þorsteinsdóttur hdl., sem þykja hæfilega ákveðin 150.000 krónur að meðtöldum virðisaukaskatti.

Ástríður Grímsdóttir héraðsdómari kveður upp dóm þennan.

Dómsorð:

Ákærða, Tinna Þorvaldsdóttir Önnudóttir, greiði 100.000 krónur í sekt til ríkissjóðs innan fjögurra vikna frá uppkvaðningu dóms þessa en sæti ella fangelsi í átta daga.

Ákærða greiði allan sakarkostnað, sem eru málflutningslaun skipaðs verjanda hennar, Ragnheiðar E. Þorsteindóttur hdl., 150.000 krónur að meðtöldum virðisaukaskatti.

Ástríður Grímsdóttir

Rétt endurrit staðfestir

Héraðsdómur Reykjaness 9.10. 2014.